ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Mikeše, Ph.D. a soudců JUDr. Michala Mazance a JUDr. Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **V. Š.**, zastoupený JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutím žalované o námitkách č. I, II a III, ze dne 21. 3. 2017, čj. X, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 5. 2018, čj. 32 Ad 8/2017-43,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 5. 2018, čj. 32 Ad 8/2017-43, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žádostí ze dne 28. 9. 2016 se žalobce domáhal přiznání dvou příplatků k důchodu a zvláštního příplatku k důchodu za dobu, po kterou byl neoprávněně omezen na osobní svobodě, a to dle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „rehabilitační zákon“), dle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „nařízení vlády č. 622/2004 Sb.“) a dle zákona č. 357/2005 Sb. o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některých osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zvláštním příspěvku k důchodu“). K žádosti přiložil usnesení Okresního soudu v Jičíně (dále jen

„okresní soud“) ze dne 22. 2. 2016, čj. 25 Nt 1601/2014-30, podle kterého byl účasten rehabilitace dle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona, neboť byl v souvislosti s trestným činem uvedeným v § 2 odst. 1 písm. c) tohoto zákona nezákonně zbaven osobní svobody tím, že byl dne 15. 5. 1953 násilně vystěhován ze svého domova v C. čp. X.

[2] Žalovaná žádost žalobce rozhodnutími č. I, II a III ze dne 25. 11. 2016, čj. 1-3R-25.11.2016-427/470 128 045, zamítla. Dospěla k závěru, že nebyly splněny podmínky § 25 rehabilitačního zákona, § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ani § 5 odst. 1 písm. c) bodu 1. zákona o zvláštním příspěvku k důchodu, neboť rehabilitovaná osoba nevykonávala trest odnětí svobody nebo vazbu. Proti všem těmto rozhodnutím podal žalobce námitky, které žalovaná rozhodnutími uvedenými v záhlaví tohoto rozsudku zamítla a napadená rozhodnutí potvrdila.

[3] Žalobce napadl všechna rozhodnutí žalované o námitkách žalobami u Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“), který je v záhlaví uvedeným rozsudkem zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení. Uvedl, že podle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona se ustanovení tohoto zákona užijí obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a 4 rehabilitačního zákona v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Ustanovení § 25 odst. 7 rehabilitačního zákona je třeba vykládat spolu s § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona, neboť pokud se v něm uvádí, že ustanovení tohoto zákona se užije obdobně i k odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody, pak je třeba za dobu vazby a výkonu trestu odnětí svobody považovat obdobně i dobu nezákonného zbavení osobní svobody, v případě žalobce násilného vystěhování z domova.

II. Obsah kasační stížnosti a další vyjádření účastníků

[4] Proti rozsudku krajského soudu podala žalovaná (dále „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Poukázala na to, že odškodnění osob, jež byly dle usnesení příslušného soudu účastny na rehabilitaci, v důchodovém zabezpečení je upraveno v § 25 rehabilitačního zákona. Toto ustanovení umožňuje započíst dobu vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo dobu, po kterou poškozený v důsledku výkonu trestu nemohl po svém propuštění vykonávat zaměstnání, jako dobu trvání pracovního poměru. Podkladem pro odškodnění tedy není pouze rozhodnutí o tom, že občan je účasten soudní rehabilitace, ale též potvrzení o délce vykonané vazby a trestu.

[5] Účelem § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona je vztáhnout rehabilitaci i na osoby, které byly umístěny do vazební věznice, aniž by byly odsouzeny nebo u nich vůbec bylo zahájeno trestní stíhání, nebo jež byly nezákonně zbaveny majetku, a neexistuje tedy rozhodnutí, které by uvádělo, že k faktickému uvěznění došlo právě pro trestný čin vyjmenovaný v § 2 a 4 zákona. Podstata nezákonnosti zbavení osobní svobody dle tohoto ustanovení tedy nespočívá v pouhé nezákonné perzekuci, ale v tom, že osoba byla zbavena osobní svobody pro vyjmenovaný trestný čin. Zákon jednoznačně spojil nároky v důchodové oblasti s dobou vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Krajský soud vycházel

z nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015, sp.zn. III. ÚS 2887/14, který se však týkal skutkově zcela odlišného případu. Jednalo se o osobu, která zemřela ve vězení, aniž byla oficiálně vězněna. Okresní soud v Jičíně postavil toto nezákonné zbavení osobní svobody a úmrtí ve věznici bezdůvodně na roveň nucenému vysídlení žalobce na státní statek. Krajský soud pak nekriticky převzal jeho závěry i pro odškodnění v důchodové oblasti. V případě žalobce přitom nedošlo k uvěznění či k trestnímu stíhání, neboť k datu 15. 5. 1953 mu bylo pouhých 6 let. Vzhledem k tomu nemohl být ani nijak poškozen v důchodové oblasti. Zákonodárce nezamýšlel rehabilitovat v důchodové oblasti i osoby, které byly nuceně vystěhovány. Dobu nuceného pobytu mimo domov nelze považovat za dobu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, a to ani „obdobně“, i při respektu k principu *favoris rehabilitationis*, neboť by to vedlo k absurdním závěrům.

[6] Stěžovatelka nezpochybňuje usnesení okresního soudu. Avšak s jeho vydáním nelze spojit automatický nárok na odškodnění v oblasti důchodového zabezpečení. Za tímto účelem je třeba prokázat dobu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, tedy naplnění jedné ze základních podmínek pro nárok na žalobcem požadované příplatky a příspěvky, což se v posuzované věci nestalo.

[7] Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[8] Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že ustanovení zákona o rehabilitaci se vztahují na jakékoli zbavení osobní svobody, a to i odškodnění v oblasti důchodového zabezpečení. Výraz vazba a výkon trestu zákon používá jako typické formy zbavení osobní svobody. Zda žalobce mohl nebo nemohl být v posuzované době zaměstnán, není podstatné, nárok má i dítě. Nezákonnost nespočívá v nezahájení trestního stíhání (vzhledem k věku žalobce v tehdejší době), ale v jeho nezákonné perzekuci. Navrhl proto zamítnutí kasační stížnosti.

[9] Stěžovatelka v replice k vyjádření žalobce ke kasační stížnosti uvedla, že pro nárok na příplatky a zvláštní příspěvek k důchodu není třeba prokazovat dobu omezení osobní svobody, ale dobu výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody. Žalobce však nebyl v posuzovaném období ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody. Nárok na příplatky a zvláštní příspěvek k důchodu podle uvažovaných předpisů proto nelze dovodit. Krajský soud v napadeném rozsudku chybně odkázal na citaci části odůvodnění nálezu Ústavního soudu, neboť ten se týkal skutkově zcela odlišného případu. Žalobce nebyl ve vazbě ani ve výkonu trestu odnětí svobody a trestně stíhán byl jeho otec, nikoli žalobce sám. Dle výkladu krajského soudu by museli být odškodňováni všichni, kteří byli nuceni k vystěhování ze svých obydlí v důsledku trestního stíhání či věznění jejich nejbližších příbuzných osob. Mnohé z těchto rodin se přitom do svého původního bydliště už nemuseli nikdy vrátit a nucený pobyt mimo domov by tak trval třeba až do roku 1989. Podstata nezákonnosti zbavení osobní svobody nespočívá v pouhé nezákonné perzekuci, ale v tom, že je osoba nezákonně zbavena osobní svobody uvězněním, aniž by bylo zahájeno trestní stíhání. O takovou situaci se však v projednávaném případě nejedná.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[10] V prvé řadě zdejší soud předesílá, že v podstatě o téže skutkové a právní otázce již Nejvyšší správní soud rozhodl v rozsudku ze dne 15. 11. 2018, čj. 7 Ads 419/2018-24. Sedmý senát sice posuzoval pouze možnost přiznání příplatku k sirotčímu důchodu ve smyslu rehabilitačního zákona, zatímco v nyní projednávané věci se posuzuje možnost přiznání tří dávek podle tří různých předpisů. Podmínky pro přiznání dalších dávek jsou však srovnatelné. Nejvyšší správní soud proto neshledal důvody k odchýlení se od již dříve zaujatého právního názoru a vzhledem k podobnosti obou věcí bude z rozsudku sp.zn. 7 Ads 419/2018 dále vycházet.

[11] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná a za stěžovatelku jedná její zaměstnankyně, která má vysokoškolské právnické vzdělání vyžadované podle zvláštních zákonů pro výkon advokacie ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. Poté přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[12] Předmětem sporu je otázka, zda lze žalobci na základě jeho nuceného vystěhování z domova v období od 15. 5. 1953 do 21. 4. 1955 přiznat příplatky k důchodu a zvláštní příplatek k důchodu.

[13] Aby mohl Nejvyšší správní soud na tuto otázku odpovědět, je třeba nejprve vyjasnit, zda rozhodnutí příslušného soudu deklarující, že určitá osoba byla účastna rehabilitace dle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona, bez dalšího představuje rozhodnutí ve smyslu § 25 rehabilitačního zákona, ve smyslu § 2 nařízení vlády č. 622/2004 Sb. a ve smyslu § 6 zákona o zvláštním příspěvku k důchodu, které zakládá nárok na příplatky k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu, nebo zda si správní orgány a správní soudy mohou o vzniku nároku učinit úsudek samostatně bez ohledu na existenci takového rozhodnutí.

[14] V této souvislosti je zásadní, že okresní soud rozhodl o účasti žalobce na soudní rehabilitaci usnesením vydaným *per analogiam* dle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona. Vyslovil, že vystěhování žalobce s rodinou lze považovat za určité dočasné zbavení osobní svobody, neboť tito byli zbaveni možnosti volného pohybu, nemohli sami o své vůli obývat rodinný dům a nemohli změnit místo pobytu. Rovněž byla omezena jejich možnost setkávání se s určitými osobami, a to v návaznosti na trestní stíhání rodičů žalobce. Dle okresního soudu tak došlo k naplnění základních pojmových znaků zbavení osobní svobody, jak předpokládá § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona. Jinými slovy, okresní soud shledal pouze naplnění podmínek pro vydání rozhodnutí o účasti žalobce na soudní rehabilitaci. Z jeho rozhodnutí však nevyplývají žádné další právní důsledky týkající se nároku na odškodnění v oblasti důchodového zabezpečení bez prokázání dalších skutečností. Existence tohoto usnesení proto nezbavuje soud ve správním soudnictví povinnosti posoudit, zda jsou podmínky pro vznik nároku žalobce na příplatek či zvláštní příplatek k důchodu splněny.

[15] Tyto podmínky upravuje § 25 odst. 7 rehabilitačního zákona následovně: „*Poškozený může žádat, aby mu byly místo nároků vyplývajících z ustanovení předchozích odstavců poskytnuty měsíční příplatky k důchodu v částce:*
a) 20 Kčs za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody, ve kterém poškozený konal práce za zvlášť obtížných pracovních podmínek, které by odůvodňovaly jejich posuzování jako zaměstnání I. nebo II. pracovní kategorie,
b) 15 Kčs za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody v ostatních případech.“

[16] Z citovaného ustanovení vyplývá, že pro vznik nároku na příplatek k důchodu nepostačuje usnesení o soudní rehabilitaci vydané dle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona. Aby mohl být tento nárok přiznán, muselo by jít o poškozeného, který byl v rozhodnou dobu umístěn do vazby či vykonával trest odnětí svobody. Dle krajského soudu je třeba za dobu vazby a výkonu trestu odnětí svobody obdobně považovat i dobu, po kterou byl žalobce násilně vystěhován z jeho domova. Je totiž třeba postupovat v souladu s principem *favoris rehabilitationis*. Tento závěr nepovažuje Nejvyšší správní soud za správný.

[17] Nejvyšší správní soud si je dobře vědom judikatury Ústavního soudu týkající se soudních rehabilitací, která stojí pevně na stanovisku, že rozhodování o nápravě křivd nesmí působit další újmu, a proto je třeba v těchto řízeních přistupovat k předmětu řízení i jeho účastníkům nadmíru citlivě, bez lpění na striktním formalismu, který by ve výsledku takovou újmu představoval. Na druhé straně však nelze zcela přehlížet kritéria stanovená rehabilitačním zákonem k přiznání nároku na odškodnění.
[18] Rehabilitační zákon předpokládá ve všech způsobech rehabilitace odsouzení pro určitý trestný čin (srov. § 1 zákona, jenž jako účel soudní rehabilitace vymezil „*zrušit odsuzující soudní rozhodnutí*“). Výjimky z tohoto pravidla jsou upraveny v § 33 zákona. V jeho prvém odstavci je pamatováno na případy, kdy bylo trestní stíhání pro některý z činů uvedených v § 2 a § 4 zastaveno nebo přerušeno. Dle druhého odstavce se ustanovení tohoto zákona *užije obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Ustanovení § 27 se užije obdobně.* Citované ustanovení představuje jistou modifikaci požadavku existence pravomocného odsuzujícího rozsudku, neboť umožňuje přiznat účastenství na soudní rehabilitaci i těm osobám, které byly v tomto období nezákonně zbaveny osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 a 4, i když nebylo zahájeno trestní stíhání. Ze smyslu i koncepce rehabilitačního zákona je nicméně zřejmé, že za poškozenou osobu se pro účely tohoto zákona považuje pouze osoba, která byla za trestné činy vymezené v § 2 a 4 citovaného zákona vězněna nebo byla vystavena takové represi ze strany státních orgánů, kterou lze z hlediska její intenzity přirovnat k výkonu trestu odnětí svobody (jednalo se zejména o zadržení, zatčení, vzetí do vazby, anebo zařazení do tábora nucené práce podle zákona č. 247/1948 Sb., ale nikoliv již např. ukrývání před zatčením - viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 1995, sp.zn. Tzn 7/95, č. 30/1995 Sb. NS). Celý rehabilitační zákon zjevně dopadá pouze na osoby, které byly potrestány za spáchání skutků, v nichž byly tehdy spatřovány trestné činy uvedené v § 2 a 4 tohoto zákona. Pokud by se měla soudní rehabilitace týkat i dalších osob, nepochybně by byla tato skutečnost v zákoně výslovně upravena. Rozšíření okruhu poškozených nelze dovozovat z § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona, jenž toliko dodává, že soudní rehabilitace přichází v

úvahu i tehdy, pokud trestní stíhání nebylo ani zahájeno, ale ke zbavení osobní svobody či majetku došlo. Nepochybně se totiž stále musí jednat o osobu, která se měla dopustit jednání, v němž byl spatřován některý z trestných činů vyjmenovaných v § 2 a 4 zákona. Odškodnění dle rehabilitačního zákona tedy nedopadá na případy, kdy osoba blízká poškozenému (popř. i osoba jiná) utrpěla újmu v souvislosti s represí proti němu.

[19] Oporu pro výše uvedené závěry poskytuje i judikatura Ústavního soudu. Situace žalobce je totiž přímo srovnatelná s věcí, kterou řešil Ústavní soud v usnesení ze dne 23. 8. 2012, sp.zn. II. ÚS 3104/12. V uvedené věci se stěžovatelka domáhala přiznání statusu poškozené osoby dle § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona, protože v době od 1. 12. 1951 do 26. 6. 1954 byla umístěna do dětského domova v souvislosti s tím, že její matka byla nejprve vzata do vazby a poté umístěna do psychiatrické léčebny, jelikož byla stíhána pro trestný čin ohrožení jednotného hospodářského plánu podle § 135 a § 136 zákona č. 86/1950 Sb. Civilní soudy dovodily, že rehabilitační zákon nelze vykládat natolik široce, aby umístění dítěte stíhané osoby v dětském domově, resp. omezené na svobodě, bylo považováno za omezení svobody ve smyslu § 33 odst. 2 tohoto zákona. Ústavní soud jejich závěr potvrdil, když k věci uvedl: „*Je zřejmé, že dané ustanovení cílí toliko na ty osoby, vůči kterým byla represe namířena přímo, to jest proti těm, kteří byli ze spáchání předmětných deliktů podezřelí a byli na svém majetku či osobní svobodě omezeni. Dané ustanovení však nedopadá na případy, kdy osoba blízká poškozenému (popř. i osoba jiná) utrpěla v souvislosti s represí proti němu újmu, expressis verbis, na ty případy, kdy souvislost s trestnými činy uvedenými v § 2 a 4 zákona o soudní rehabilitaci v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 je spatřována v činech nebo v hodnocení jiného a odvozována od nich. "Souvislostí" tak nelze rozumět jakoukoli, byť i sebemenší souvislost, nýbrž pouze souvislost mezi určitým jednáním stíhaného a jeho pronásledováním projevujícím se v konkrétní formě, a nikoli tedy souvislost mezi jednáním a stíháním jedné osoby na jedné straně a důsledky z toho vyplývajícími pro druhé osoby na straně druhé. Takto široce, extenzivně pojatý výklad ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., který ve své ústavní stížnosti stěžovatelka nabízí, však není namístě, jelikož jím ve skutečnosti dochází k derivaci, apropriaci represe z poškozeného na toho, vůči němuž nebyla cíleně uplatňována, byť k jisté újmě v příčinné souvislosti s omezením osobní svobody nebo majetku poškozeného mohlo dojít. Soudy nepochybily, pakliže návrh stěžovatelky na vyslovení účasti na soudní rehabilitaci zamítly, neboť okruh poškozených osob, ač výslovně zákonem nespecifikovaný, lze bezpečně dovodit ze vzájemného prolínání jednotlivých zákonných ustanovení i smyslu a účelu samotného rehabilitačního předpisu.*“ (shodně viz usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2017, sp.zn. III. ÚS 3689/16). Ač usnesení Ústavního soudu nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná (srov. nález ze dne 13. 11. 2007, sp.zn. IV. ÚS 301/05), argumentační přesvědčivost v nich obsažených závěrů přetrvává. Nedopadá-li tedy § 33 odst. 2 rehabilitačního zákona dle citovaného usnesení Ústavního soudu na osoby, které nebyly přímo postihovány pro spáchání trestných činů uvedených v § 2 a 4 tohoto zákona, tím méně lze takovou osobu považovat za poškozeného pro účely § 25 odst. 7 tohoto zákona.

[20] Podle § 25 rehabilitačního zákona platí, že:

(1) Pro účely důchodového zabezpečení se doba vazby a výkonu trestu odnětí svobody poškozeného, který byl podle tohoto zákona zcela zproštěn obžaloby, posuzuje jako doba

pokračování v zaměstnání (pracovní činnosti), jež poškozený konal před vzetím do vazby (nástupu trestu), podle předpisů o sociálním zabezpečení. Stejně se posuzuje část doby výkonu trestu, po kterou byl trest vykonán neoprávněně, jestliže se podle tohoto zákona zruší odsuzující rozsudek jen zčásti.

(2) Jestliže poškozený v době nezákonného výkonu trestu vykonával práce, které by odůvodňovaly zařazení v zaměstnání do I. (II.) pracovní kategorie, posuzuje se výkon těchto prací jako výkon zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie.

(3) Ustanovení odstavce 1 se užije obdobně pro započet doby, po kterou poškozený v důsledku výkonu trestu nemohl po svém propuštění vykonávat zaměstnání (pracovní činnost); při výpočtu průměrného měsíčního výdělku (pracovní odměny) se nehledí k této době, a pokud je to pro poškozeného výhodnější, ani k době, po kterou nemohl vykonávat své dřívější zaměstnání (pracovní činnost).

[21] Z citovaného znění rehabilitačního zákona vyplývá, že odškodnění v oblasti důchodového zabezpečení mělo primárně sloužit k tomu, aby nebyla daná osoba znevýhodněna oproti jiným poživatelům dávek důchodového pojištění v důsledku toho, že jí bylo znemožněno pracovat. Příslušné doby se proto mají započítávat tak, jako kdyby se jednalo o výkon práce. I ze zařazení § 25 do šestého oddílu rehabilitačního zákona nazvaného „Odškodnění“ je zřejmé, že má jít nahrazení újmy, která se daným osobám stala, oproti stavu, pokud by vůči nim nebylo postupováno v rozporu s principy demokratické společnosti. Příspěvek k důchodu podle § 25 odst. 7 představuje pouze alternativu k započtu dob. Nejde o zcela nový nárok, který se má vztahovat i na osoby, které nemohlo jednání státu v rozporu s demokratickými principy jakkoliv poškodit v oblasti důchodového zabezpečení. Žalobce zjevně nemohl vykonávat jakoukoliv pracovní činnost, protože mu v rozhodné době bylo pouhých 6 let. Objektivně proto nemohl být ekonomicky činnou osobou.

[22] Jak již Nejvyšší správní soud uvedl v bodě [16] tohoto rozsudku, za dobu vazby a výkonu trestu odnětí svobody nelze považovat i dobu, po kterou byla osoba násilně vystěhována z jejího domova. V tomto směru je třeba souhlasit se žalovaným, že v opačném případě by musely být odškodňovány i ty osoby, z nichž se mnohé do svého původního bydliště už nikdy nevrátily. Doba považovaná za dobu vazby nebo výkonu trestu by tak trvala až do konce roku 1989, což je zákonem stanovený limit. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že takto extenzivní výklad § 33 odst. 2 zákona o rehabilitaci zákonodárce jistě nezamýšlel. Pokud by bylo úmyslem odškodnit i tyto osoby, výslovně by to uvedl v zákoně, stejně jako to učinil u osob např. zařazených v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru, vojenském táboře nucených prací, centralizačním klášteře s režimem obdobným táborům nucených prací a jiných (srov. § 5 odst. 1 písm. c) bod 2. zákona o zvláštním příspěvku k důchodu).

[23] V případě nařízení vlády č. 622/2004 Sb., mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu státní občané České republiky, kteří podle § 1 odst. 1:

a) v době od 25. února 1948 do 31. prosince 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968 Sb., o

soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona anebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, popřípadě byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění,

b) po osobách uvedených v písmenu a) pobírají vdovský nebo vdovecký důchod z českého důchodového pojištění nebo jim takový důchod není vyplácen jen proto, že jiný vyplácený důchod přesahoval hranici nejvyšší výměry úhrnu důchodů podle předpisů účinných před 1. lednem 1996, nebo

c) po osobách, které v době od 25. února 1948 do 31. prosince 1989 zemřely při pokusu o opuštění Československa násilnou smrtí způsobenou státní mocí, pobírají vdovský nebo vdovecký důchod z českého důchodového pojištění,

[24] Podle § 5 odst. 1 písm. c) zákona o zvláštním příspěvku k důchodu, má nárok na zvláštní příspěvek občan České republiky, který pobírá starobní důchod nebo invalidní důchod z českého důchodového pojištění a zároveň který:

1. je účasten rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., nebo u něhož bylo odsuzující soudní rozhodnutí pro trestné činy uvedené v § 2 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušeno přede dnem jeho účinnosti, anebo byl účasten rehabilitace podle § 22 písm. c) zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, jestliže neoprávněný výkon vazby nebo trestu odnětí svobody činil celkem alespoň 12 měsíců, nebo
2. byl zařazen v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru, jestliže rozhodnutí o tomto zařazení bylo zrušeno podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, anebo ve vojenském táboře nucených prací, jestliže rozkaz o jeho zařazení do tohoto tábora byl zrušen podle § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb., anebo v centralizačním klášteře s režimem obdobným táborům nucených prací, pokud celková doba pobytu v těchto zařízeních činila alespoň 12 měsíců.

[25] Kromě neoprávněného výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody zařadil zákonodárce další závažné způsoby omezení osobní svobody, tedy zařazením osoby v táboře nucených prací, vojenském táboře nucených prací, nebo v centralizačním klášteře s režimem obdobným táborům nucených prací. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s úvahou žalovaného, že nucené vystěhování z domova bezpochyby představovalo pro rodinu žalobce útrapy, avšak nedosahuje takové intenzity, jako situace popsané v daném ustanovení. Pokud by bylo účelem zákona postavit vystěhování z domova na roveň výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, bylo by zcela nadbytečné uvádět například i tábory nucených prací, neboť pobyt v nich je nepochybně výraznějším zásahem do osobní svobody než vystěhování.

[26] Žalobce nebyl ani trestně stíhán pro některý z trestných činů vyjmenovaných v § 2 a 4 citovaného zákona, ani nebyl z jejich spáchání podezřelý. Pro některé z nich byli stíháni jeho rodiče a dědeček a až následkem jejich stíhání byl násilně vystěhován z domova. Nelze jej proto pokládat za poškozeného pro účely existence nároků vyplývajících z § 25 rehabilitačního zákona, § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 622/2004 Sb., a z § 5 odst. 1 zákona č. 357/2005 Sb., o zvláštním příspěvku k důchodu. I přes nespornou obtížnost nastalé situace pro žalobce a jeho rodinu, která se nemohla zdržovat ve svém vlastním bydlišti, nelze klást jeho postavení na roveň výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody ve smyslu § 25 odst. 7 rehabilitačního zákona či dalších předpisů. V uplynulém období, zejména pak v padesátých letech, byla řada občanů tehdejšího Československa vystavena represím a nespravedlnostem ze strany státních orgánů. Nápravy všech těchto křivd objektivně nelze zcela dosáhnout. Proto rehabilitační předpisy umožňují rehabilitaci a odškodnění alespoň těch osob, jejichž práva a svobody byly porušeny tím nejzávažnějším způsobem.

IV. Závěr a náklady řízení

[27] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného shledal kasační stížnost důvodnou, a proto mu nezbylo, než zrušit rozsudek krajského soudu a věc mu vrátit zpět k dalšímu řízení.

[28] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 19. prosince 2018

JUDr. Petr Mikeš, Ph.D.
předseda senátu